

BRIEFINGNOTE

En strategi for grønne kompetencer?

En undersøgelse af kompetencebehov og uddannelse giver vigtig viden for at sikre en vellykket overgang til en grøn økonomi

En gang var det kun gartnere, der havde brug for "grønne" kompetencer. Nu ser det ud til, at vi alle har det. En Eurobarometer-undersøgelse fra juni 2011 viste, at 78 % af europæerne tror, at kampen mod klimaændringer kan styrke økonomien og skabe job.

Det ser ud til europæerne har ret, hvis man skal dømme ud fra den tilgængelige dokumentation. Europa-Kommissionen vurderer, at den vedvarende energisektor skabte yderligere 220.000 job mellem 2005 og 2009.

Set i lyset af hvor vigtige de grønne kompetencer er i forbindelse med bekæmpelsen af klimaændringer og forbedringen af det økonomiske klima, vil det være nyttigt med nogle tanker om betydningen af kvalifikationer og uddannelsespolitik.

En ny Cedefop-undersøgelse ⁽¹⁾ har set på tiltag i udviklingen af ressourceeffektive økonomier, deres indvirkning på behovet for arbejdskraft, og hvordan uddannelser sikrer disse kvalifikationer. Undersøgelsen omfattede et udvalg af ni erhverv med tæt tilknytning til forbedring af ressourceeffektivitet og miljøet (Boks 1).

Grønne politikker til grønne kompetencer

Grønne kompetencer er ved at blive en del af stort set alle job, sådan som it-kvalifikationer tidligere var det, men motivationen for at udvikle grønne kompetencer er anderledes. Behovet for it-kompetencer var drevet af den private sektor, som ledte efter en konkurrencemæssig fordel. Informationsteknologien gav muligheder for at reducere omkostningerne via en mere effektiv forsyningskæde og bedre styring af lagerbeholdninger og leverancer.

Selvom det at bruge mindre energi og ressourcer kan reducere omkostningerne, viser Cedefops undersøgelse, at virksomheder og forbrugere ønsker mere overbevisende dokumentation af de økonomiske fordele ved at investere i grønne teknologier. Høje startomkostninger og lange tilbagebetalingstider for

visse grønne energikilder, såsom solcelleenergi, kan være betydelige disincitament, især i den nuværende økonomiske situation.

I større grad end markedet er det miljøhensyn, regulering og politik, der er de dominerende drivkræfter bag arbejdsgivernes og forbrugernes efterspørgsel efter energieffektive teknologier og serviceydelser og følgende grønne kompetencer.

I Den Europæiske Union (EU) påvirkes regulering og politik af "20-20-20"-målene i Europa 2020-strategien. EU sigter på at reducere udledningen af drivhusgasser med mindst 20 % sammenlignet med niveauet i 1990, øge andelen af vedvarende energikilder i det samlede energiforbrug med 20 % og reducere energiforbruget i forhold til de forventede niveauer for 2020 med 20 %. Disse målsætninger betyder noget. Selvom de nøjagtige tal ikke kendes, kan der skabes over en million job i EU ved at forfølge disse mål.

Boks 1. Udvalgte erhverv, kompetencer og lande

Ni erhverv fra forskellige sektorer og med forskellige kvalifikationsniveauer blev udvalgt til Cedefops undersøgelse:

- højtuddannede: nanoteknolog, ingeniørteknolog og miljøingeniør;
- mellemuddannede: energirevisor, inspektør af transportkøretøjers udledninger, isoleringsarbejder, elektriker, solcellemontør og pladesmed;
- lavtuddannede: renovations-/genbrugsarbejder

I undersøgelsen indgik otte EU-medlemsstater, som afspejlede forskellige stadier i udviklingen af bæredygtige og ressourceeffektive økonomier: Tyskland, Grækenland, Italien, Ungarn, Nederlandene, Slovakiet, Finland og Det Forende Kongerige (UK).

EU er godt med i forhold til at reducere udledninger og øge andelen af vedvarende energikilder, men bagud i forhold til at reducere energiforbruget. EU-målsætninger og -reguleringer har borgernes støtte. Eurobarometer-undersøgelsen fra juni 2011 viste også, at to ud af tre europæere betragter klimaændringer som et alvorligere problem end de nuværende økonomiske problemer. Men for at grønne

⁽¹⁾ *Green Skills and Environmental Awareness in Vocational Education and Training*. Rapporten vil være tilgængelig i foråret 2012.

produkter og servicemarkeder kan modnes og blive selv bærende, skal lovgivningen være konsistent og støtte fortsatte investeringer på mellemlangt til langt sigt.

Politikker, der også stimulerer en efterspørgsel efter vedvarende energiteknologier, omfatter gunstige beskatninger, tilskud eller offentlige investeringer i infrastruktur. Oplysningskampagner om erhvervsaktiviteternes miljømæssige konsekvenser og energiomkostninger påvirker også adfærd og efterspørgslen efter grønne kompetencer.

Tendenser for udvalgte erhverv

Undersøgelsen fandt både vindere og tabere, når der blev set på, hvordan indsatserne for at udvikle en grøn økonomi havde påvirket de ni udvalgte erhverv. De fortsatte effekter af den økonomiske nedgangsperiode, især i byggesektoren, bidrager til usikkerhed omkring analysen, men resultaterne viser nogle langsigtede tendenser.

Vedvarende energier og energieffektivitet i byggeri har et stort potentiale, når det drejer sig om grønne job. Lande med aktive politikker inden for udviklingen af vedvarende energier har haft succes med at skabe nye job i disse sektorer. For eksempel har regeringens politik om at støtte miljømæssig bæredygtighed i Tyskland fremmet positive holdninger og hjulpet med at skabe efterspørgsel efter serviceydelser til forbedring af energieffektivitet.

Tyskland, Finland og Storbritannien (UK) forudser en stigning i antallet af job inden for de fleste af de ni erhverv. Behovet for miljøingeniører i de otte lande forventes at stige, især i Slovakiet, omend ud fra et lille grundlag. Væksten for så vidt angår nanoteknologier er koncentreret omkring de større nordeuropæiske økonomier, såsom Tyskland og Det Forende Kongerige (UK), efterhånden som applikationer for teknologierne bliver udviklet og kommerialiseret.

Behovet for energirevisorer, elektrikere, solcellemontører, pladesmede og isoleringsarbejdere forventes at stige i de fleste af de otte lande i undersøgelsen, men mønstret er langt fra ensartet. Tilskud i Grækenland og Italien har øget bevidstheden om fordelene ved middelhavsklimaet med hensyn til anvendelsen af solcelleenergi. Men ændringer i lovgivningen i Nederlandene og Det Forende Kongerige (UK) forventes at reducere behovet for energirevisorer, solcellemontører og isoleringsarbejdere.

Behovet for renovationsarbejdere forventes at forblive stabilt, mens behovet for højtuddannede arbejdere inden for affaldshåndtering og genanvendelse forventes at stige i visse lande, herunder Tyskland, Italien og Slovakiet.

Modsat kan antallet af job for inspektører af transportkøretøjers udledninger falde som følge af mindre brug af biler i Tyskland pga. større miljøhensyn, skatteændringer for køretøjernes CO₂-udledninger i Nederlandene og planer om færre test i Storbritannien (UK).

Uddannelsesmuligheder: imødekommes behovene?

Generelt opfattes uddannelsesmulighederne for de ni erhverv som tilstrækkelige. Ingen af de otte lande ser ud til at lide under en betydelig mangel på kompetencer. Uddannelsesmulighederne ser ud til at være stærke i Tyskland, Nederlandene og Finland. Nogle medlemsstater mener, at det, der allerede er etableret, er tilstrækkeligt. Det kan dog være for optimistisk og kortsigtet.

Den nuværende økonomiske nedgangsperiode har reduceret presset på energiefterspørgslen og har ramt byggesektoren særligt hårdt, og derved reduceret behovet for eksempelvis energirevisorer, miljøingeniører, isoleringsarbejdere og elektrikere. Det kan være svært at vide, hvilke kvalifikationer der mangler. Det er ikke klart, hvordan uddannelsesstilbuddet vil kunne tilpasses til situationen, når efterspørgslen stiger.

På trods af nedgangen er der stadig mangel på nogle kvalifikationer, især med hensyn til pladesmede, elektrikere og isoleringsarbejdere. I følge undersøgelsen har Tyskland mangel på kvalifikationer inden for de fleste af de ni erhverv, tæt fulgt af Nederlandene. Storbritannien (UK) har også mangel på kvalifikationer på højere niveau.

Særligt bekymrende er det, at disse mangler på kvalifikationer ikke så meget skyldes markedets behov, men at folk går på pension og manglen på unge, der er villige og i stand til at erstatte dem. Det er svært at tiltrække unge til praktisk, manuelt arbejde inden for noget, der uberettiget betragtes som "beskidte" job med dårlige arbejdsforhold og lav løn (Boks 2). Manglerne er også forbundet med de få unge, der studerer videnskab, teknologi, ingeniørvidenskab eller matematik (STEM).

Overordnet set synes praktiske og specifikke kompetencekløfter at være mere almindelige end generelle mangler. Men visse generelle kompetencer såsom salg og kundeservice, teamwork, ledelse og lederskab, samt iværksætterkompetencer er ved at blive ekstremt vigtige for mange erhverv. Arbejdsgivere udtrykker et behov for, at "førstehånds" uddannelsessystemer giver en bedre og mere solid basis med grundlæggende kompetencer.

Boks 2. "Beskidte" grønne job

Kvalifikationsmangler inden for grønne erhverv afspejler somme tider en manglende interesse fra de unges side i at beskæftige sig med disse erhverv, især som førstevalg i karrieren.

Vanskelighederne ved at tiltrække unge til det, der betragtes som "beskidt", manuelt arbejde, bekymrer mange lande, som ønsker at investere i udbygningen af grønne job. Mange af erhvervene i Cedefop-undersøgelsen er typisk mandsdominerede og betragtes uberettiget som lavtlønnede job med dårlige arbejdsforhold.

Arbejdsgivere i Grækenland, Nederlandene, Finland og Storbritannien meldte tilbage om fragmenteret, usammenhængende eller begrænset uddannelse for isoleringsarbejdere. Lignende problemer blev fundet med hensyn til uddannelse af solcellemontører i Tyskland, Ungarn, Nederlandene, Slovakiet og Storbritannien (UK). Den stigende diversitet på specialisområder gør det også svært at skræddersy uddannelse til virksomhedsbehov. Nogle arbejdsgivere, for eksempel i Italien, Nederlandene og Storbritannien (UK) så gerne ændringer i studieordningerne, nemlig et skift i balancen mellem teori og praksis med større vægt på praktisk og kontekstuel viden.

Løsningerne, der kan anvendes til at tackle kompetencemangler og -kløfter, varierer afhængigt af jobbet og arbejdsgivernes forhold. Tyskland foretager en samordnet indsats for at tiltrække flere unge til disse erhverv som en del af et større tiltag, der skal opfordre dem til at studere STEM-fag (naturvidenskab, teknologi, ingeniørvirksomhed og matematik). Sammen med Italien har Storbritannien (UK) rapporteret, at nogle ansatte var tilbageholdende i forhold til at deltage og engagere sig tilstrækkeligt i den udbudte uddannelse. I Storbritannien (UK) er arbejdsgivere mere tilbøjelige til at rekruttere nye, kvalificerede medarbejdere og hæve lønninger frem for at uddanne det eksisterende personale. Men arbejdsgivere i de fleste lande er tilbøjelige til at foretrække at uddanne eksisterende personale eller "klare sig som man bedst kan" frem for at hyre nyansatte. Forskellige indgangsveje, varierende kvalifikationsniveauer og utilstrækkelig anerkendelse af kvalifikationer tilegnet via ikke-formel eller uformel læring begrænser også arbejdstageres mobilitet i forhold til at komme ind i de grønne erhverv.

På trods af at uddannelsesudbydere er villige til at foretage ændringer af studieordningen for at imødekomme nye behov, er de tilbøjelige til at lade sig afskrække af arbejdsgivernes upræcise og divergerende behov i forhold til grønne kompetencer. Ofte baserer arbejdsgivere ikke deres uddannelsesbehov på en ordentlig analyse.

For eksempel er behovet for nye kvalifikationer lavt i Finland, da arbejdsgiverne foretrækker "tillægsmoduler" til grønne kvalifikationer. Den langsomme udvikling af nye kvalifikationer er et problem for lande som Grækenland, Italien og Storbritannien (UK). Under sådanne omstændigheder tilegner uddannelsesudbydere sig en "vent og se"-tilgang og er uvillige til at tage risici.

Dog er der meget opmuntrende eksempler på samarbejde. Inden for højt kvalificerede job, såsom nanoteknologer, samarbejder arbejdsgivere med videregående uddannelsesinstitutioner og rekrutterer kandidater.

Udvikling af grønne kompetencer

Hvad kan man lære af undersøgelsen for at nå målsætningen om at have og udnytte de nødvendige kompetencer til at udvikle en grønnere økonomi (Boks 3)?

Politikker om at bruge mindre energi, reducere udledningen af drivhusgasser og øge andelen af vedvarende energikilder driver væksten inden for grønne job og behovet for grønne kompetencer. Det er vigtigt, at politikker er konsistente for at undgå usikkerhed om fordelene ved at investere i grønne aktiviteter. For eksempel er det nødvendigt at gradvist udfase økonomiske incitamenter for at forhindre afhængighed af statslig finansiering og undgå "chok", som kan medføre tab af arbejdspladser og konkursramte virksomheder.

Overgangen til en grøn økonomi vil ikke blot generere nye job, men også ændre omfanget og karakteren af eksisterende job. Udbydelse af grønne kompetencer vil kræve en gennemgang af eksisterende studieordninger, kvalifikationsstandarder og uddannelsesprogrammer. Det vil også kræve genuddannelse af lærere og undervisere. Arbejdsgivere og uddannelsesudbydere skal arbejde sammen i langsigtede partnerskaber for at disse ændringer kan finde sted. Traditionel undervisning skal også bruges for at øge opmærksomheden omkring miljøet og påvirke adfærden fra en tidlig alder.

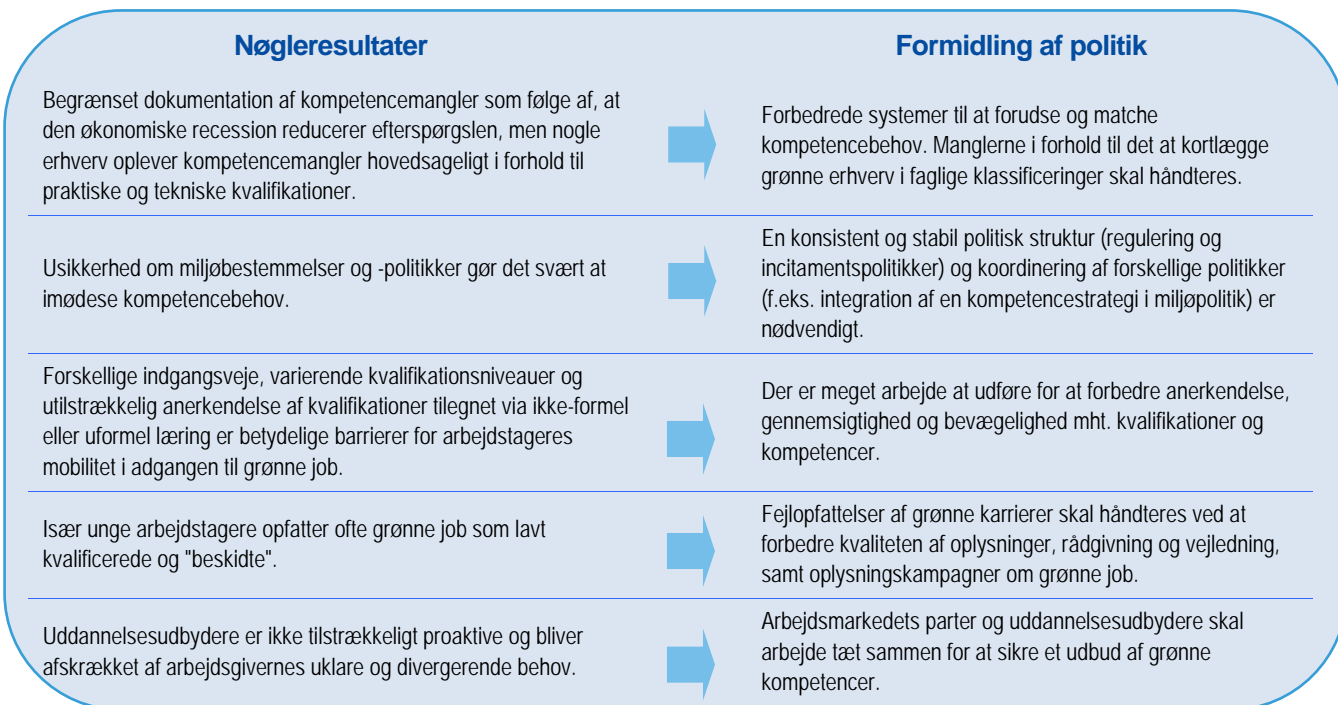
En tilgang er, at dem der er ansvarlige for standarder i uddannelsesstilbud i hvert land, evaluerer uddannelsesudbydere (eller kræver, at de selvevaluerer) for at vurdere behovet for at inkludere "grønne" kompetencer i alle de uddannelseskurser, de tilbyder. Dette vil hjælpe med at imødekomme arbejdsgivernes behov for eksisterende erhverv inden for det nuværende uddannelsesstilbud.

Forudsigelser af kompetencebehov kan understøtte uddannelsesstilbud og planlægningsprocesser, samt hjælpe med at reducere usikkerhed omkring investeringer i udviklingen af grønne kompetencer. Men, data om nye og fremspirende grønne erhverv er

endnu ikke gode nok. For eksempel viser undersøgelsen, at syd- og østeuropæiske lande var mindre sikre i forudsigelserne af fremtidige kompetencebehov, dels som følge af manglende data,

et lavt antal beskæftigede i nogle erhverv og usikkerhed om de økonomiske udsigter.

Boks 3. Opsummering af nøgleresultater og formidling af politik

På trods af politikkers og reguleringers rolle i påvirkningen af efterspørgslen efter grønne kompetencer, har de fleste medlemsstater endnu ikke udtrykkelige, nationale kompetencestrategier eller programmer, som er integrerede i deres miljøpolitikker om at udvikle lav-CO₂-økonomier. Dette ville bringe dem i en bedre position til at kunne reagere på ændringer i kompetencebehov, som opstår på baggrund af disse politikker. Forskellige politikområder forbliver adskilte, hvilket forhindrer samarbejde omkring politik og sammenhæng mellem miljø- og energipolitikker, samt kompetence- og beskæftigelsespolitikker.

Visse grønne erhverv har et dårligt image og ser ikke tiltrækkende ud for mange unge. Der skal ydes en indsats for at fremme karrierer inden for visse erhvervsgrupper både for nye deltagere på arbejdsmarkedet, og for dem der allerede er en del af arbejdsstyrken, via oplysningskampagner og vejlednings- og rådgivningsservicer.

Få virksomheder eller lande forsøger at afbøde kompetencemangler inden for grønne erhverv ved at udvide arbejdsstyrken, for eksempel ved at tiltrække flere kvinder, ældre medarbejdere eller medarbejdere med handicap. Dette er dog vigtigt for at nå målsætningen for Europa 2020-strategien om at hæve beskæftigelsesprocenten til 75 %, hvilket kræver, at

der skaffes flere jobmuligheder til alle arbejdsstyrkegrupper.

Det at få Europas grønne økonomi til at vokse og øge tilgangen til kompetencer, skal være en del af bredere strategier om at levere de nødvendige kompetencer for at støtte en mere jobintensiv og bæredygtig udvikling.

Ligesom de fleste haver, kræver Europas grønne økonomi en del arbejde.

CEDEFOP

 Det Europæiske Center for
Udvikling af Erhvervsuddannelse

Briefingnote – 9067 DA
kat. nr.: TI-BB-12-002-DA-N
SBN 978-92-896-0952-4, doi: 10.2801/14117
© Det Europæiske Center for Udvikling af Erhvervsuddannelse, 2012
Alle rettigheder forbeholdt.

Briefingnoter offentliggøres på tysk, græsk, engelsk, spansk, fransk, italiensk, portugisisk og på EU-formandskabslandets sprog. Ønsker du at få dem tilsendt regelmæssigt, kan du sende en e-mail til os på: briefingnotes@cedefop.europa.eu

Der findes andre briefingnoter og publikationer fra Cedefop på: <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

P.O Box 22427, 55102 Thessaloniki, GRÆKENLAND
Europe 123, Thessaloniki, GRÆKENLAND
Tlf.: +30 2310490111, Fax +30 2310490020
E-mail: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu